

مدیریت ورزشی _ فروردین و اردیبهشت ۱۳۹۵
دوره ۸، شماره ۱، ص: ۶۸-۵۱
تاریخ دریافت: ۹۲/۱۱/۰۲
تاریخ پذیرش: ۹۳/۰۲/۱۳

شناسایی و رتبه‌بندی عوامل محیطی مؤثر بر همگانی شدن ورزش‌های تفریحی ایران

مرجان صفاری* - محمدعلی قره^۲

۱. استادیار گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

۲. دانشیار دانشگاه پیام نور تهران، ایران

چکیده

هدف این پژوهش شناسایی و رتبه‌بندی مهم‌ترین عوامل محیطی مؤثر در همگانی شدن ورزش‌های تفریحی در ایران بود و تنها جنبه‌هایی از محیط که ورزش‌های تفریحی ایران نسبت به آنها حساسیت دارد و برای بقا و ادامه حیات خود باید در برابر آنها از خود واکنش نشان دهد، مورد توجه قرار گرفت. این مطالعه به روش آمیخته اکتشافی بود و در دو فاز کیفی و کمی و به صورت پی‌درپی انجام گرفت. برای این منظور در مرحله کیفی به خبرگان ورزش‌های تفریحی در ایران مراجعه و از طریق مصاحبه عمیق به جمع‌آوری اطلاعات از آنها پرداخته شد و روش نمونه‌گیری به صورت گلوله برفی بود؛ سپس داده‌های حاصل از بیست‌ونه مصاحبه به روش نظریه‌پردازی داده‌بنیاد در سه مرحله کدگذاری و تجزیه و تحلیل شد؛ نتیجه گروه‌بندی شش عامل محیطی اثرگذار را نشان داد. در مرحله کمی پرسشنامه‌ای براساس یافته‌های مرحله پیشین طراحی و پس از بررسی و تأیید ویژگی‌های روان‌سنجی آن بین ۳۰۱ نفر از دست‌اندرکاران ورزش همگانی ایران که به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای تعیین شده بودند، توزیع و جمع‌آوری شد. سپس از طریق تحلیل رگرسیون سلسله‌مراتبی با در نظر گرفتن ضرایب مسیر برای پیش‌بینی عوامل تأثیرگذار محیطی عوامل به ترتیب اهمیت مشخص شدند که عبارت‌اند از محیط اجتماعی، اقتصادی، سیاسی-حقوقی، محیط زیست فرهنگ و محیط بین‌المللی.

واژه‌های کلیدی

حقوقی، سیاسی فرهنگ، محیط اجتماعی، محیط اقتصادی، محیط بین‌الملل، محیط زیست، ورزش تفریحی.

مقدمه

واژه محیط نامحدود و شامل همه مواردی است که در خارج از سازمان قرار دارند (۷) و متشکل از عواملی است که به طور مستقیم یا غیرمستقیم بر سازمان اثر می‌گذارند (۳). محیط دارای بخش‌ها یا اجزایی است که در خارج از سازمان قرار دارند و می‌توان برای هر سازمان بخش‌های متعددی را برشمرد؛ صنعت، مواد اولیه، بازار، فناوری، شرایط اقتصادی، دولت، فرهنگی-اجتماعی، محیط زیست بین‌المللی (۷)، فناوری، نظام اقتصادی و سیاست‌های یک جامعه (۷). اغلب می‌توان این بخش‌ها را به اجزای کوچک‌تری تقسیم کرد. الگوها و رویدادهایی که در بخش‌های متعدد محیطی واقع می‌شوند، ابعاد مختلف دارند و بر سازمان‌ها و پدیده‌ها اثر می‌گذارند (۷). تأثیر عوامل محیطی بر پدیده‌های اجتماعی انکارناپذیر است، زیرا محیط همانند بستر و زمینه‌ای است که پدیده اجتماعی در آن اتفاق می‌افتد و از عوامل محیطی تأثیر می‌پذیرد و بر آن تأثیر می‌گذارد (۱۱).

ورزش به‌عنوان یک پدیده پیچیده اجتماعی در سال‌های اخیر مورد توجه محققان و دولت‌ها قرار گرفته است (۱۱). دولت‌ها در روند برنامه‌ریزی، نظارت، و پیشرفت تجارب اوقات فراغت به توسعه تفریح و بازی‌های فعال به‌عنوان بازدارنده‌های بیماری و امراض مرتبط می‌نگرند و برای آن سرمایه‌گذاری کنند (۲۸)، به‌طوری‌که ورزش‌های تفریحی^۱ به شیوه‌ای استاندارد به‌منظور ارتقای سلامت فردی و کیفیت زندگی تبدیل شده‌اند (۲۱). ورزش تفریحی شامل ورزش‌هایی به‌منظور ارتقای آمادگی جسمانی و مفرح و شامل پنج نوع برنامه ورزش آموزشی، ورزش غیررسمی، ورزش درون‌بخشی، ورزش برون‌بخشی و ورزش باشگاهی می‌شود (۳۳). تسای^۲ (۲۰۰۸) ورزش‌های تفریحی را به‌عنوان ورزش‌هایی که با هدف تفریح انجام می‌گیرند و شدت فعالیت در آنها مدنظر نیست، تعریف می‌کند. این ورزش‌ها شامل آن دسته از فعالیت‌های جسمانی‌اند که به‌طور آزادانه انتخاب، برنامه‌ریزی و سازماندهی می‌شوند و از طریق این فعالیت‌های ورزشی فرد می‌تواند شاخص‌های جسمانی و روانی خود را ارتقا دهد، تفریح کند، فعالیت‌های چالشی و ماجراجویانه را در قالب حس تعلق اجتماعی تجربه کند (۳۸).

امروزه در بسیاری از کشورها حق مشارکت در ورزش و فعالیت‌های تفریحی و فراغتی به‌سیاستی مهم تبدیل شده است و به‌عنوان ورزش همگانی^۳ شناخته می‌شود. پیاده‌سازی چنین سیاستی در

-
1. Recreational sports
  2. Tsai
  3. Sport for all

سال‌های اخیر بسیار اهمیت یافته است، زیرا به فعالیت‌های فیزیکی به‌عنوان یک عامل کمک‌دهنده در کاهش هزینه‌های حفظ سلامت و مبارزه با چاقی نگریسته می‌شود (۲۳). ورزش همگانی یک اصطلاح کلی است برای توصیف محدوده‌ای از سیاست‌ها که مورد قبول دولت‌هاست و شرکت فعال در ورزش‌ها را در جامعه افزایش می‌دهد (۳۱). ورزش همگانی یا ورزش برای همه جنبش جهانی ورزش‌های تفریحی است که از سال ۱۹۶۹ در بسیاری از کشورهای پنج‌قاره با نیتی یکسان رسمیت یافته است: ورزش به هر فردی بدون توجه به جنس، نژاد، مذهب، توانایی جسمانی و اقتصادی تعلق دارد. حق دلبستگی به ورزش، یک حق عمومی برای همه کسانی است که بازی کردن، تمرین کردن و مسابقه دادن در زمان‌های آزاد را به‌عنوان یک لذت و سرگرمی باور دارند (۳۷). به‌عبارت دیگر، ورزش‌های تفریحی بخشی از دسته‌بندی ورزش است که اهداف غیررقابتی را دنبال می‌کند، ولی ورزش همگانی سیاستی به‌منظور همگانی و فراگیر شدن ورزش در جوامع است (۱۱) و سیاست ورزش همگانی اتخاذ شده است تا آستانه مشارکت ورزشی را پایین‌تر بیاورد و دورنمای ورزشی متکثری را فراهم سازد (۳۴). ویژگی دیگر این تفکر مدرن به‌وجود آوردن دموکراسی در ورزش است تا فارغ از سن، جنس، وزن، طبقه اجتماعی و هر گونه تبعیض، همه افراد امکان برخورداری یکسان از امکانات ورزشی را داشته باشند (۲۵). به‌طور کلی می‌توان گفت که ورزش تفریحی بخشی از دسته‌بندی ورزش است که اهداف غیررقابتی را دنبال می‌کند، ولی ورزش همگانی سیاستی به‌منظور همگانی و فراگیر شدن ورزش در جوامع است (۱۱).

در گذشته پژوهش‌ها در حوزه مشارکت در ورزش اغلب بر پایه مدل‌های نظری بر مبنای رفتار فردی مانند مدل رفتار برنامه‌ریزی‌شده^۱ یا مدل مراحل تغییر^۲ بودند و به این موضوع تأکید داشتند که قصد مشارکت در ورزش یک دیدگاه شناختی است و بر این فرض استوار است که مشارکت ورزشی امری متکی بر انتخاب فردی است. رفتار فرد در انتخاب مشارکت ورزشی به میزان زیادی براساس آموزش تعیین می‌شود؛ بدون توجه به محیط فیزیکی، اجتماعی و فرهنگی (۳۹). این مدل‌ها امکانات و موانع اقدام ورزشی به‌عنوان بخشی از تحولات اجتماعی گسترده‌تر را نادیده گرفته‌اند. مطالعات نشان داده‌اند که فرصت‌های مشارکت در ورزش بر مبنای زمینه‌های گسترده از جمله بسترهای تاریخی و اجتماعی تعیین می‌شوند. برای نمونه رفتار ورزشی اروپایی‌ها حاصل وضعیت فردی، ساختار جامعه و

1. Model of Planned Behavior

2. Stages of Change Model

فرهنگ ملی و تاریخ اروپاست (۳۲). اغلب مردم در مورد اینکه رفتار آنها تحت تأثیر موضوعات فرهنگی است، آگاهی چندانی ندارند. ورزش و رفتار ورزشی همیشه تحت تأثیر زمینه‌های فرهنگی و خصوصیات به‌ویژه اعتقادات، هنجارها و ارزش‌ها بوده است. ورزش پدیده‌ای کاملاً اجتماعی است که معنای آن در زمینه اجتماعی وسیع‌تر شکل می‌گیرد (۲۰).

آندرف^۱ (۲۰۰۱) در مطالعه‌ای به بررسی رابطه متقابل بین عقب‌ماندگی اقتصادی و ورزش پرداخت و نتایج مطالعات او در کشورهای در حال توسعه و کمتر توسعه‌یافته نشان داد که توسعه اقتصادی تنها دستورالعمل مبنا در مقابل عقب‌ماندگی ورزشی است؛ به طوری که در بلندمدت توسعه اقتصادی تنها روش مؤثر تقویت مالی توسعه ورزش در مدارس و ورزش همگانی است. او اعلام کرد که یکی از راه‌حل‌های گسترش ورزش در جامعه ایجاد فشار برای توسعه ورزش‌های سنتی و ورزش‌های همگانی است (۱۷). زیانگ^۲ (۲۰۰۷) در مطالعه‌ای به سیر تکاملی تغییرات سیاسی و اجتماعی مشارکت مردم چین در فعالیتهای ورزشی پرداخت و بیان کرد که مشارکت ورزشی چینی‌ها رابطه مستقیمی با شهرسازی در چین از سال ۱۹۸۰ داشته است. الگوی جدید شهرنشینی در چین بر اثر اصلاح اقتصادی ترکیبی از تغییرات جغرافیایی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی را به همراه داشته است. این تغییرات با اقتصاد بازارمحور در مؤسسات اجتماعی همزمان شده و به سمت مدرنیزه شدن پیش رفته‌اند (۴۴). لاکسو^۳ و همکاران (۲۰۰۸) در مطالعه‌ای به بررسی گرایش‌های فعالیت‌های جسمانی در اوقات فراغت جوانان فنلاندی در خلال ۳۰ سال از ۱۹۷۷ تا ۲۰۰۷ پرداختند. نتایج این مطالعه نشان داد که مشارکت جوانان در فعالیت‌های ورزشی با توجه به وضعیت اجتماعی - اقتصادی والدین در فنلاند تعیین می‌شود و این تمایل در خلال چند دهه اخیر افزایش داشته است (۲۹). ون تایکوم و اسپردر^۴ (۲۰۰۸) با هدف تصویرسازی از مشارکت ورزشی در اتحادیه اروپا به بررسی تطبیقی مشارکت در ورزش در کشورهای عضو اتحادیه اروپا پرداختند و ویژگی‌ها و سوابقی مانند سن، جنس، تحصیلات و جغرافیای محل سکونت را در این خصوص بررسی و بیان کردند رفتار مشارکت در ورزش در میان اروپاییان از نظر جغرافیایی قشربندی شده است. در اروپا از شمال به جنوب و از غرب به شرق نسبت فعالیت ورزشی کاهش می‌یابد و الگوهای فعالیت جسمانی بر پایه تفاوت‌های اجتماعی مربوط به جنسیت، سن، سطح

-
1. Andreff
  2. Xiong
  3. Laakso
  4. Van, Tuyckom & Scheerder

تحصیلات، شغل، وضعیت تأهل و موقعیت جغرافیایی متفاوت است (۴۱). ون تایکوم (۲۰۱۱) با ارائه مدل اجتماعی-اقتصادی مشارکت در ورزش به این مهم می‌پردازد و بیان می‌کند تمام سطوح اجتماعی و زیست‌محیطی بر رفتار فرد مبنی بر مشارکت در ورزش اثر می‌گذارند که در مدل ارائه‌شده توسط یک سری حلقه‌هایی با هم تداخل دارند؛ هر دایره نشان‌دهنده لایه‌های مختلف یا جزیی از مدل است و محیط اجتماعی فرد در محیط فیزیکی جاسازی شده است که خود در شرایط عمومی اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی ملی تعبیه شده است. این مدل بیان می‌کند که ورزش یک پدیده اجتماعی است که از زمینه‌های گسترده‌تر اثر می‌پذیرد و به اعمال سیاست‌های ویژه برای هر سطح نیاز دارد (۴۰).

عوامل محیطی مؤثر بر مشارکت ورزشی مورد توجه محققان داخلی نیز بوده است؛ «بررسی رابطه بین قشربندی اجتماعی - اقتصادی ورزش همگانی در شهر تهران» تحقیق اسماعیلی (۱۳۸۰) است که نتایج آن حاکی از وجود رابطه معناداری بین وضعیت اقتصادی خانواده‌ها با فعالیت‌های ورزش همگانی زنان است، ولی با نگرش آنها به این نوع ورزش رابطه معناداری ندارد و بین پایگاه اجتماعی - اقتصادی خانواده در اقشار مختلف با مشکلات اجرای فعالیت‌های ورزش همگانی رابطه معناداری وجود دارد، چراکه عامل اقتصادی یکی از عوامل عدم اجرای ورزش همگانی است و بیشتر برای قشر کم‌درآمد و به‌خصوص بانوان مطرح می‌شود. این موضوع چون یک عامل اساسی است، به حمایت‌های مالی و اعتباری دولت نیاز دارد (۴). نتایج پژوهش غفوری و همکاران (۱۳۸۳) نشان داد رسانه‌های جمعی اثر معناداری روی تغییر نگرش و رفتار مردم نسبت به ورزش کردن دارند (۱۳). آفرینش خاکی و همکاران (۱۳۸۴) نیز اعلام کردند بهبود وضعیت اقتصادی اقشار مختلف جامعه، استفاده از رسانه‌های گروهی و توجه به وضعیت خانوادگی از مهم‌ترین عوامل توسعه ورزش همگانی‌اند و همچنین پی بردند که موانع فرهنگی موجود بر سر راه توسعه ورزش همگانی از جمله مواردی است که باید بررسی شود تا راهکارهای مناسبی در راستای رفع موانع فرهنگی موجود ارائه شود (۱). روشندل اربطانی (۱۳۸۶) به بررسی اثر معنادار رسانه‌ها بر نهادینه شدن ورزش همگانی (۳۷ درصد) پرداخت و بیان کرد ۳۷ درصد تغییرات در نهادینه شدن ورزش همگانی در کشور به رسانه‌ها و ۶۳ درصد بقیه به عوامل دیگر مربوط است (۹). اتقیاء (۱۳۸۶) نیز در بخش عوامل محیطی به کمبود تبلیغات مؤثر برای گسترش ورزش‌های همگانی و عدم فرهنگ‌سازی مناسب در میان بانوان کشور نسبت به اهمیت فعالیت‌های ورزشی تأکید کرده است (۲). غفرانی (۱۳۸۸) به ایجاد زمینه مناسب تقویت فرهنگ ورزش همگانی در تحقق اهداف

ورزش همگانی و به‌کارگیری تمامی ظرفیت‌های بومی و ملی در راستای رشد و توسعه ورزش‌های همگانی اشاره کرده است (۱۲).

اما علی‌رغم توجه وسیعی که به‌طور مستقیم بر افزایش سطوح فعالیت جسمانی در حوزه‌های مختلف اجتماعی شده است، فعالیت‌های جسمانی به‌طور چشمگیری در حال کاهش است و سکون و عدم تحرک در حال افزایش است (۴۲). مطالعه ادبیات تحقیق نشان می‌دهد که هرچند شرکت در تفریح و توسعه سبک زندگی فعال مهم است و بخش وسیعی از جوامع به‌دنبال دستیابی به آن هستند، اما دانش مربوطه، بدون توسعه باقی مانده است (۱۸) و ورزش‌های تفریحی به‌عنوان یک حوزه جدید بین‌رشته‌ای، نظام مدیریت آن هنوز در مرحله اکتشافی است (۲۷). در نتیجه مطالعه عوامل مؤثر بر مشارکت مردم در ورزش ضروری به‌نظر می‌رسد؛ مطالعات متعدد نشان داده‌اند یکی از عوامل مؤثر بر مشارکت مردم در ورزش بستر و زمینه فعالیت‌های جسمانی یا محیط است. در این مطالعه منظور از محیط بستر و زمینه ورزش‌های تفریحی برای همگانی کردن ورزش در میان مردم است و تنها جنبه‌هایی از محیط مورد توجه است که ورزش‌های تفریحی نسبت به آن‌ها حساسیت دارد و برای بقا و ادامه حیات خود باید در برابر آن‌ها از خود واکنش نشان دهد.

روش‌شناسی تحقیق

روش تحقیق

این مطالعه به روش آمیخته^۱ و از نوع طرح‌های تحقیق آمیخته اکتشافی بود و در دو فاز کیفی و کمی و به‌صورت پی‌درپی انجام گرفته است. طرح تحقیق آمیخته است که شواهد بیشتری برای درک بهتر پدیده‌ها به‌دست می‌دهد. علاوه بر آن محدودیت انحصاری طرح‌های تحقیق کمی را که در آنها استفاده از داده‌های کیفی جایز نیست و نیز طرح‌های تحقیق کیفی که استفاده از داده‌های کمی در آنها توصیه نمی‌شود، از میان برمی‌دارد (۵).

در طرح‌های تحقیق آمیخته اکتشافی، پژوهشگر درصدد زمینه‌یابی درباره موقعیت نامعین است. برای این منظور ابتدا به گردآوری داده‌های کیفی می‌پردازد. انجام این مرحله او را به توصیف جنبه‌های بی‌شماری از پدیده هدایت می‌کند. با استفاده از این شناسایی اولیه، امکان صورت‌بندی درباره پدیده مورد مطالعه فراهم می‌شود و در مرحله بعد، پژوهشگر از طریق گردآوری داده‌های کمی، یافته‌های

---

1. Mixed Methodology

کیفی را آزمون می‌کند (۵). مزیت این طرح پژوهشی آن است که ابتدا پدیده مورد بررسی را به‌نحوی کامل موشکافی می‌کند؛ ابعاد و مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده پدیده را به‌دست می‌آورد و پژوهشگر با گوش دادن به آزمودنی‌ها، و نه از طریق ابزار از قبل تعیین‌شده، ابعاد را مشخص می‌کند (۶).

بر این اساس، روند پژوهش بدین صورت بود که ابتدا ادبیات موجود در حوزه ورزش‌های تفریحی و عوامل محیطی مؤثر بر توسعه مشارکت در ورزش‌های تفریحی در ایران مطالعه شد؛ سپس با متخصصان ورزش‌های تفریحی مصاحبه‌هایی انجام گرفت. در مرحله بعد مؤلفه‌ها و ابعاد پژوهش از دل ادبیات پژوهش و مصاحبه‌ها استخراج و دسته‌بندی شد؛ سپس پرسشنامه‌ای براساس یافته‌های حاصل از مصاحبه‌ها و ادبیات موضوع برای آزمون مؤلفه‌های شناسایی‌شده طراحی و در جامعه آماری پژوهش آزمون شد.

جامعه آماری و حجم نمونه

در مرحله اول، با توجه به کیفی بودن مطالعه از روش نمونه‌گیری گلوله برفی^۱ استفاده شد؛ بنابراین ابتدا فهرستی از خبرگان ورزش‌های تفریحی و ورزش همگانی ایران شامل اعضای هیأت علمی دانشگاه (دارای کتاب یا پژوهش در حوزه یادشده) و مدیران سازمان‌های مرتبط با ورزش همگانی تهیه و سپس با آنها مصاحبه عمیق انجام گرفت. پس از اتمام مصاحبه از هر یک از افراد مورد مصاحبه خواسته شد سایر خبرگان در زمینه ورزش‌های تفریحی را به محقق معرفی کنند؛ این کار تا زمانی ادامه یافت که با تمام افراد معرفی‌شده از سوی خبرگان، مصاحبه انجام گرفته باشد. در مجموع با ۲۹ نفر از خبرگان مصاحبه انجام گرفت.

جامعه آماری در مرحله دوم شامل دست‌اندرکاران ورزش همگانی ایران شامل مدیران و کارشناسان سازمان‌های ورزشی مرتبط با ورزش همگانی ایران و اعضای هیأت علمی و دانشجویان دکتری مدیریت ورزشی ایران بودند؛ حجم نمونه براساس جدول مورگان برابر با ۳۰۱ نفر تعیین شد و روش نمونه‌گیری به‌صورت تصادفی طبقه‌ای بود.

ابزار اندازه‌گیری

ابزار جمع‌آوری اطلاعات در این پژوهش در مرحله کیفی مصاحبه عمیق و در مرحله دوم پرسشنامه‌ای بود که براساس یافته‌های مرحله اول تهیه شده بود. برای بررسی روایی محتوایی پرسشنامه، از ۱۲

---

1. Snowball

متخصص رشته مدیریت ورزش خواسته شد تا گویه‌های پرسشنامه را بررسی کنند. با توجه به نظر متخصصان، تعدادی از عوامل شناخته شده به دلیل شباهت با عوامل قبلی حذف شدند یا در طبقات مربوط قرار گرفتند. سپس پرسشنامه بین ۵۰ نفر استادان دانشگاه، مدیران و کارشناسان سازمان‌های مرتبط با ورزش همگانی توزیع و ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۳ تعیین شد. همچنین پیش از توزیع، سایر ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه از جمله ضریب توافق کندال و ضریب تشخیص آن بررسی و تأیید شد.

یافته‌ها

در مرحله کیفی، براساس تجزیه و تحلیل مصاحبه‌ها به روش نظریه‌سازی داده‌بنیاد در سه مرحله کدگذاری، مهم‌ترین مؤلفه‌های محیطی مؤثر بر همگانی شدن ورزش‌های تفریحی ایران شش عامل به شرح زیر و جدول ۱ شناسایی شد.

محیط بین‌الملل؛ بخشی از محیط است که می‌تواند به صورت مستقیم بر سازمان یا پدیده اثر بگذارد. به طوری که همه بخش‌های بومی تحت تأثیر رویدادهای بین‌المللی قرار می‌گیرند (۷). در حوزه ورزش‌های تفریحی شامل سازمان‌ها و رویدادهای بین‌المللی ورزشی می‌شود که می‌توانند بر ورزش‌های تفریحی در ایران تأثیر بگذارند. سازمان‌های بین‌المللی می‌توانند در زمینه برنامه‌ریزی، آموزش منابع انسانی، ارائه بهترین تجارب سایر کشورها در همگانی شدن ورزش‌های تفریحی ایران مؤثر باشند و رویدادهای بین‌المللی ورزشی مانند بازی‌های المپیک، جام جهانی فوتبال یا بازی‌های آسیایی می‌توانند عاملی برای ایجاد انگیزه و تشویق مردم به مشارکت در ورزش‌های تفریحی باشند.

محیط سیاسی-حقوقی؛ دربرگیرنده مواضع و سیاست‌هایی است که دولت درباره موضوعی به کار می‌گیرد (۳) و همچنین قوانین و مقررات ورزشی داخلی به عنوان مبنای

عمل دست‌اندرکاران ورزش به سه شکل تنبیهی، حمایتی یا پیشگیرانه است (۱۰). در مطالعه حاضر محیط سیاسی-حقوقی شامل نگرش دولتمردان و احزاب سیاسی به همگانی شدن ورزش‌های تفریحی، اسناد فرابخشی مانند قانون اساسی، سند چشم‌انداز، سیاست‌های کلی ابلاغی و همچنین اسناد بخشی است که به طور مستقیم یا غیرمستقیم بر همگانی شدن ورزش ایران اثر می‌گذارند.

محیط اجتماعی؛ در مطالعه حاضر شامل بافت جمعیت، شیوه زندگی، امنیت اجتماعی و رسانه‌های جمعی می‌شود که بر مشارکت مردم در ورزش‌های تفریحی اثرگذارند. بافت جمعیت، شامل ترکیب

جمعیت از نظر سن، نژاد و شاخص‌های مربوط است. شیوه زندگی به معنی نمایشی از نگرش‌ها و ارزش‌های مردم و راه‌هایی که افراد در زندگی خود برمی‌گزینند، است (۳) و منظور از امنیت اجتماعی تدارک سلامت افراد جامعه در مقابل اقدامات خشونت‌آمیز و رفع دغدغه‌های ذهنی است. همچنین رسانه‌های جمعی شامل تمام ابزارهای غیرشخصی ارتباط است که به وسیله آن، پیام‌های دیداری یا شنیداری به‌طور مستقیم به مخاطبان انتقال می‌یابد، مانند تلویزیون، رادیو، سینما، اینترنت، ماهواره، مجلات، کتاب‌ها (۱۵) و رسانه‌ها که نقش‌های متعددی در حیات اجتماعی دارند (۱۶).

محیط زیست؛ مسائل زیست‌محیطی، تأثیرات ژرفی بر بسیاری از سازمان‌ها و پدیده‌ها دارد (۳). منابع انسانی باید حداکثر استفاده را از فضاهای طبیعی و شرایط اقلیمی و آب‌وهوایی ایران ببرند؛ چراکه ورزش در فضای آزاد معمولاً هزینه کمتری از ورزش در اماکن ورزشی دارد و محیط زیست می‌تواند در افزایش مشارکت مردم به ورزش اثرگذار باشد.

محیط اقتصادی؛ دربرگیرنده رکود اقتصادی، نرخ بیکاری، نرخ تورم، نرخ سرمایه‌گذاری، رشد، درآمد ملی، پس‌انداز، سرمایه‌گذاری‌ها، قیمت‌ها، دستمزدها، بهره‌وری، نرخ استخدام و شاخص‌های عمومی اقتصادی است (۳). در مطالعه حاضر شامل نرخ تورم و گرانی، بیکاری، سرمایه‌گذاری، رشد اقتصادی و میزان درآمد مردم است که بر میزان مشارکت مردم در ورزش‌های تفریحی اثر می‌گذارد.

محیط فرهنگی؛ براساس مدل شاین، فرهنگ از سه مجموعه ۱. مفروضات و باورها، ۲. ارزش‌ها و هنجارها ۳. مصنوعات تشکیل می‌شود (۳۶). بر این اساس، باورها و مفروضات شامل اعتقادات، اندیشه‌ها، باورهای بنیادی و خانوادگی، هسته مرکزی محیط فرهنگی را تشکیل می‌دهند که بر ارزش‌ها و هنجارهای فرهنگی مردم ایران تأثیر می‌گذارد و در نهایت ارزش‌ها و هنجارها، مصنوعات گفتاری، رفتاری و فیزیکی مردم را به‌عنوان الگوهای رفتاری، نمادها و سمبل‌ها شکل می‌دهند که بر همگانی شدن ورزش در ایران اثر می‌گذارد.

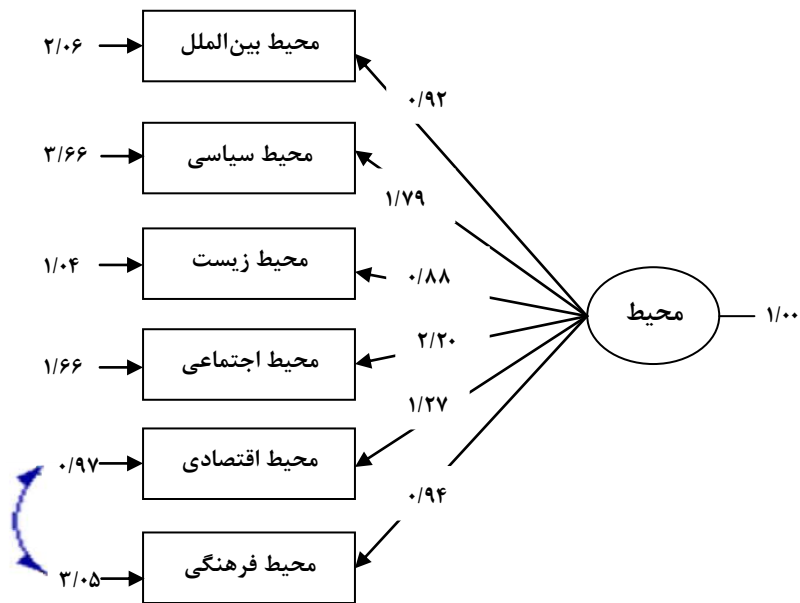
در مرحله دوم مطالعه یافته‌های کیفی تجزیه و تحلیل آماری شد؛ شکل ۱ و جدول ۲ تحلیل رگرسیون سلسله‌مراتبی را با در نظر گرفتن ضرایب مسیر برای بررسی عوامل تأثیرگذار محیطی نشان می‌دهد. یافته‌ها نشان داد که ضریب رگرسیون محیط اجتماعی بیشترین تأثیر را در محیط دارد و در سطح $P < 0.01$ ، معنادار است و ۷۰ درصد از واریانس عوامل محیطی را پیش‌بینی می‌کند.

جدول ۱. گروه‌های کلی، فرعی و کدهای محوری مستخرج از کل مصاحبه‌ها

گروه‌های فرعی	کدهای محوری
محیط بین‌الملل	سازمان‌های مرتبط بین‌المللی رویدادهای ورزشی
محیط سیاسی - حقوقی	نگرش دولتمردان احزاب سیاسی اسناد فرابخشی اسناد بخشی
محیط زیست	فضاهای طبیعی آب‌وهوا
محیط اجتماعی	بافت جمعیتی شیوه زندگی امنیت اجتماعی رسانه‌های جمعی
محیط اقتصادی	نرخ تورم و گرانی نرخ بیکاری میزان درآمد نرخ سرمایه‌گذاری رشد اقتصادی
محیط فرهنگی	باورها و مفروضات ارزش‌ها و هنجارها مصنوعات گفتاری، رفتاری و فیزیکی

همگانی شدن ورزش‌های تفریحی

در مرتبه دوم محیط اقتصادی است و ۹ درصد بر پیش‌بینی سطح محیطی می‌افزاید که این افزایش از نظر آماری (P=0/01) معنادار است. در مرتبه سوم محیط سیاسی - حقوقی است که ۴ درصد بر پیش‌بینی‌کنندگی می‌افزاید. در مرتبه چهارم محیط زیست با ۱ درصد افزایش مقدار R2 و در مرتبه پنجم، فرهنگ با ۱ درصد افزایش R2. در مرتبه ششم و محیط بین‌المللی نیز با ۱ درصد افزایش R2. پیش‌بینی‌کنندگان سطح محیطی‌اند.

شکل ۱. ضرایب مسیر پیش‌بینی عوامل تأثیرگذار محیطی

جدول ۲. تحلیل رگرسیون سلسله‌مراتبی با در نظر گرفتن ضرایب مسیر برای پیش‌بینی عوامل تأثیرگذار محیطی به ترتیب اهمیت

مدل	متغیرهای مستقل (پیش‌بین)	B	T	P	R	R ²	F	Sig
۱	محیط اجتماعی	۰/۸۳	۲۲/۱۴	۰/۰۰۰۱	۰/۸۴	۰/۷۰	۴۸۹/۹۹	۰/۰۰۰۱
۲	محیط اجتماعی	۰/۶۶	۲۴/۲۶	۰/۰۰۰۱	۰/۹۳	۰/۸۷	۶۸۶/۹۴	۰/۰۰۰۱
	محیط اقتصادی	۰/۴۵	۱۶/۳۶	۰/۰۰۰۱				
۳	محیط اجتماعی	۰/۴۳	۲۰/۰۲	۰/۰۰۰۱	۰/۹۷	۰/۹۵	۱۲۹۳/۸۸	۰/۰۰۰۱
	محیط اقتصادی	۰/۴۲	۲۴/۴۰	۰/۰۰۰۱				
	محیط سیاسی-حقوقی	۰/۳۸	۱۸/۳۰	۰/۰۰۰۱				
۴	محیط اجتماعی	۰/۳۶	۱۹/۸۵	۰/۰۰۰۱	۰/۹۸	۰/۹۷	۱۶۰۱/۹۹	۰/۰۰۰۱
	محیط اقتصادی	۰/۴۱	۳۰/۰۹	۰/۰۰۰۱				
	محیط سیاسی-حقوقی	۰/۳۲	۱۸/۸۴	۰/۰۰۰۱				
	محیط زیستی	۰/۱۹	۱۱/۴۳	۰/۰۰۰۱				

ادامه جدول ۲. تحلیل رگرسیون سلسله‌مراتبی با در نظر گرفتن ضرایب مسیر برای پیش‌بینی عوامل تأثیرگذار محیطی به ترتیب اهمیت

مدل	متغیرهای مستقل (پیش‌بین)	B	T	P	R	R ²	F	Sig
	محیط اجتماعی	۰/۳۱	۲۲/۰۸	۰/۰۰۰۱				
	محیط اقتصادی	۰/۳۷	۳۴/۰۵	۰/۰۰۰۱				
۵	محیط سیاسی-حقوقی	۰/۳۰	۲۲/۱۰	۰/۰۰۰۱	۰/۹۹	۰/۹۸	۲۱۷۸/۶۷	۰/۰۰۰۱
	محیط زیستی	۰/۱۷	۱۳/۲۸	۰/۰۰۰۱				
	فرهنگ	۰/۱۴	۰/۱۵	۰/۰۰۰۱				
	محیط اجتماعی	۰/۲۶	-	۰/۰۰۰۱				
	محیط اقتصادی	۰/۳۶	-	۰/۰۰۰۱				
۶	محیط سیاسی-حقوقی	۰/۲۴	-	۰/۰۰۰۱	۰/۱۰۰			۰/۰۰۰۱
	محیط زیستی	۰/۱۴	-	۰/۰۰۰۱				
	فرهنگ	۰/۱۹	-	۰/۰۰۰۱				
	محیط بین‌المللی	۰/۱۷	-	۰/۰۰۰۱				۰/۰۰۰۱

بحث و نتیجه‌گیری

براساس یافته‌های تحقیق حاضر شش عامل به‌عنوان مهم‌ترین عوامل در بستر و محیط به‌منظور همگانی شدن ورزش‌های تفریحی در ایران شناسایی شدند. مهم‌ترین عامل در این حوزه محیط اجتماعی است، بدین معنا که بافت جمعیت، شیوه زندگی، امنیت اجتماعی، وجود گروه‌های اجتماعی و رسانه‌های جمعی به‌عنوان سیستم‌های بالادستی بر رفتار مشارکت مردم در ورزش اوقات فراغت اثر می‌گذارند. دی‌لیو^۱ (۲۰۰۹) تأکید می‌کند که طبقه‌بندی‌های اجتماعی از جمله گروه‌های سنی، قومی و معلولان، استفاده از تسهیلات ورزش عمومی را تحت تأثیر قرار می‌دهد؛ همچنین این یافته با نتایج مطالعات غفوری و همکاران (۱۳۸۳)، آفرینش خاکی و همکاران (۱۳۸۳)، روشندل اربطانی (۱۳۸۶)، غفرانی (۱۳۸۸)، هولیهان (۲۰۰۱)، ون تایکوم اسپیدر (۲۰۰۸)، لاکو و همکاران (۲۰۰۸) و ویکر (۲۰۰۹) که بر شرایط و طبقات اجتماعی مبنی بر میزان مشارکت در ورزش اشاره دارند (۴۳، ۴۱، ۲۹، ۲۶، ۱۳، ۱۲، ۹، ۱) منطبق است. به‌طوری‌که عامل محیط اجتماعی در ایران به‌عنوان بستر و زمینه همگانی شدن ورزش‌های تفریحی اثرگذارترین مؤلفه محسوب می‌شود. براساس یافته‌های این پژوهش و اهمیت این عامل در بین عوامل محیطی در نظر گرفتن بافت جمعیت، شیوه زندگی و گروه‌های اجتماعی در برنامه‌ریزی‌های بلندمدت توسعه مشارکت مردم در ورزش پیشنهاد می‌شود؛ در عین حال تأمین امنیت فضاها،

1. De Liu

اماکن روباز و بسته در جلب مشارکت مردم به ورزش به‌ویژه برای گروه‌های خاص مانند زنان، سالمندان و کودکان مؤثر خواهد بود و به‌کارگیری کارکردهای مطلوب رسانه‌های جمعی هم می‌تواند محرک مردم در مشارکت ورزشی باشد.

عامل مرتبه دوم از نظر اهمیت محیط اقتصادی است؛ نرخ تورم و گرانی، بیکاری، سرمایه‌گذاری، میزان درآمد و رشد اقتصاد ملی بر رفتار مشارکت ورزشی مردم در اوقات فراغت اثر می‌گذارد. به نظر آندرف (۲۰۰۱) در بلندمدت توسعه اقتصادی تنها روش تقویت مالی ورزش همگانی است و به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه رابطه عمیقی بین سطح توسعه اقتصادی و سطح توسعه ورزش وجود دارد (۱۷)؛ جایگاه عامل محیط اقتصادی نیز به‌عنوان دومین مؤلفه در این حوزه به اهمیت این موضوع در ایران به‌عنوان کشوری در حال توسعه اشاره دارد. در این خصوص مطالعات اسماعیلی (۱۳۸۰)، آفرینش خاکی (۱۳۸۴) و زیانگ (۲۰۰۷)، لاکسو و همکاران (۲۰۰۸) دی لیو (۲۰۰۹)، ویکر (۲۰۰۹) به مشکلات اقتصادی و تأثیر آن بر مشارکت در ورزش تأکید کرده‌اند (۴۳، ۴۴، ۲۲، ۲۹، ۴، ۱). با توجه به مشکلات اقتصادی ایران در سال‌های اخیر و نقش این عامل در عدم مشارکت ورزشی مردم ارائه فرصت‌های ورزشی در دسترس، متنوع، رایگان یا کم‌هزینه به‌منظور جلب مشارکت آحاد جامعه ضروری به‌نظر می‌رسد. فرصت‌های ورزشی می‌تواند از طریق شناسایی اقبال آسیب‌پذیر توسط سازمان‌ها و نهادهای دولتی و عمومی و ارائه بارانه ورزشی غیرنقدی از جمله کارت‌های عضویت و همچنین توسعه فضاها و اماکن ورزشی و تفریحی عمومی، ایجاد شود.

عامل مرتبه سوم اهمیت محیط سیاسی و حقوقی شامل نگرش دولتمردان و احزاب سیاسی به همگانی شدن ورزش‌های تفریحی، اسناد فرابخشی مانند قانون اساسی، سند چشم‌انداز، سیاست‌های کلی ابلاغی و همچنین اسناد بخشی است؛ گرین (۲۰۰۶) به نقش و اهمیت تمرکز سیاست و سرمایه‌گذاران بریتانیا به‌منظور خلق فرصت‌های یکسان برای مشارکت همه افراد جامعه اشاره می‌کند (۲۴). مطالعات زیانگ (۲۰۰۷) و رو (۲۰۰۹) نیز حاکی از اهمیت نگرش سیاستمداران ارشد و تدوین برنامه‌های راهبردی ملی در ارتقای ورزش همگانی است که با یافته‌های مطالعه حاضر هماهنگی دارد (۳۵، ۴۴). در اصل سوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به‌طور روشن به تربیت بدنی رایگان برای همه و در تمام سطوح اشاره شده است (۱۴). تعمیم و توسعه ورزش نیز جزء وظایف اصلی وزارت ورزش و جوانان، کمیته ملی المپیک و فدراسیون‌های ورزشی است، ولی متأسفانه در عمل چندان توجهی به همگانی کردن ورزش برای آحاد مردم ایران نشده است و ورزش‌های تفریحی در سایه توجه مسئولان به ورزش قهرمانی و حرفه‌ای و حاشیه‌های آن، مغفول مانده است. نتایج مطالعه حاضر نشان می‌دهد به‌منظور افزایش مشارکت مردم در ورزش، توجه و نگرش مثبت مسئولان ارشد نظام و مهم‌تر از آن پدید آوردن بستر قانونی مناسب و حمایت‌کننده به‌منظور اقدام عملی برای بسیج تمام دستگاه‌های دولتی و عمومی در این حوزه ضروری است.

مؤلفه اثرگذار بعدی محیط زیست شامل وجود فضاهای طبیعی مانند جنگل، کوه، دریا و وضعیت آب‌وهوایی ایران است؛ مطالعات متعدد بین‌المللی مانند بنسون (۲۰۰۵)، زیانگ (۲۰۰۷)، لاکو و همکاران (۲۰۰۸)، دی لیو (۲۰۰۹) به استفاده از فضاهای طبیعی، میدین و پارک‌ها، استفاده از شرایط اقلیمی خاص در طول سال به‌منظور ارتقای مشارکت در ورزش تأکید می‌کنند (۴۴، ۲۹، ۲۲، ۱۹)؛ ولی به‌نظر می‌رسد با وجود چهار فصل بودن ایران و وجود فضاهای متعدد طبیعی مانند جنگل، کوه و دریا این موضوع کمتر مورد توجه دست‌اندرکاران حوزه ورزش همگانی ایران است و احتمال می‌رود به‌دلیل ارزش‌ها و باورهای سنتی این بستر مناسب برای افزایش مشارکت مردم در ورزش همگانی در ایران کمتر مورد توجه سیاستگذاران و برنامه‌ریزان باشد. از این‌رو می‌توان با مدنظر قرار دادن ارزش‌های اسلامی و اخلاقی و باورهای سنتی برنامه‌های ورزشی-تفریحی از جمله بازی‌های بومی و محلی و ورزش‌های ماجراجویانه و هیجانی متناسب با منابع طبیعی در هر استان طراحی کرد که محل اجرای آن در فضاهای روباز و عمومی باشد.

عامل مرتبه پنجم از نظر اهمیت در این سطح محیط فرهنگی است. باورها و مفروضات شامل اعتقادات، اندیشه‌ها، باورهای بنیادی و خانوادگی، هسته مرکزی محیط فرهنگی را تشکیل می‌دهند که بر ارزش‌ها و هنجارهای فرهنگی مردم ایران تأثیر می‌گذارند و نهایتاً ارزش‌ها و هنجارها، مصنوعات گفتاری، رفتاری و فیزیکی مردم را به‌عنوان الگوهای رفتاری، نمادها و سمبل‌ها شکل می‌دهند که بر همگانی شدن ورزش در ایران اثر می‌گذارد. اتقیاء (۱۳۸۶) و غفرانی (۱۳۸۸) به عدم فرهنگ‌سازی در حوزه ورزش همگانی ایران اشاره می‌کنند (۲، ۱۲)؛ در عین حال زیانگ (۲۰۰۷)، دی لیو (۲۰۰۹) و اسپچردر (۲۰۱۱) به فرهنگ‌سازی در زمینه افزایش مشارکت مردم در ورزش اوقات فراغت تأکید دارند (۴۴، ۴۰، ۲۲). یافته‌های این مطالعه نیز نشان می‌دهد تلاش برای تغییر باورها و مفروضات و در مرحله بعد ارزش‌ها و هنجارها به‌منظور ارائه الگوهای رفتاری فعال از نظر جسمانی می‌تواند به افزایش مشارکت مردم در ورزش اوقات فراغت در ایران منجر شود. به‌منظور ایجاد تغییرات فرهنگی می‌بایست از خانواده‌ها و مدارس به‌عنوان اولین پایگاه‌های اجتماعی افراد برای ایجاد باورها و مفروضات مطلوب در این زمینه استفاده کرد تا ارزش‌ها و هنجارهای فعالیت جسمانی در جامعه ایرانی شکل پذیرد و در نهایت سبک زندگی فعال به‌عنوان الگوی رفتاری مطلوب در جامعه نهادینه شود.

آخرین عامل از نظر درجه اهمیت محیط بین‌الملل است، بدین معنا که بازیگران بین‌المللی چه در صحنه ورزش همگانی شامل سازمان‌های مرتبط بین‌المللی مانند تافیسو و آسفا و چه در صحنه ورزش قهرمانی و حرفه‌ای مانند برگزاری رویدادهای بین‌المللی ورزشی بر رفتار مردم در مشارکت ورزشی اوقات فراغت اثر می‌گذارند. بر این اساس می‌توان برنامه و پروژه‌های موفق سازمان‌های بین‌المللی را به‌صورت بومی‌شده و با توجه به ملاحظات فرهنگی و اجتماعی در ایران اجرا کرد. همچنین می‌توان از رویدادهای بزرگ ورزشی به‌عنوان عامل محرک و تشویق‌کننده مردم در جذب مشارکت مستمر آنها در ورزش استفاده کرد.

در مجموع می‌توان گفت که منظور از محیط، بستر و زمینه ورزش‌های تفریحی ایران است که جایگاه و اهمیت خاصی در همگانی شدن ورزش دارد. محیط دربرگیرنده تمام عوامل و شرایط بیرونی ورزش‌های تفریحی است که با آن رابطه متقابل دارد. هر سیستم یا سازمان در جایگاه خاص خودش همواره با سیستم‌های بالاتر از خودش در کنش و واکنش دائمی است و نسبت به سیستم‌های بالاتر سیستم فرعی محسوب می‌شود. بنابراین، همه علل و عواملی که موجبات برقراری، تنظیم و واکنش به موقع ورزش‌های تفریحی نسبت به سیستم‌های اصلی‌تر را فراهم می‌آورند، زمینه یا محیط نامیده می‌شوند. تأثیرگذاری عوامل محیطی یادشده در این مطالعه در مشارکت مردم در ورزش با مدل اجتماعی-اقتصادی مشارکت در ورزش (۴۰) و همچنین مدل دانمارکی ورزش برای همه، فعالیت جسمانی و سلامتی (۳۰) دیدگاه مشابهی در همگانی شدن ورزش دارند. به نظر می‌رسد اهمیت محیط‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی - حقوقی در این حوزه برایند از وضعیت فعلی ایران باشد و نشان می‌دهد بدون ایجاد زمینه‌های مناسب اجتماعی، اقتصادی و سیاسی - حقوقی امید چندانی به همگانی شدن ورزش در میان مردم نمی‌رود؛ زیرا مشارکت در ورزش با تمام مزایایی که دارد تحت تأثیر بافت جمعیتی، شیوه زندگی، امنیت اجتماعی و توجه رسانه‌های جمعی قرار می‌گیرد و در نظر مردم ایران در شرایط فعلی کالایی لوکس قلمداد شده و در مراتب اصلی فعالیت‌های زندگی در جامعه امروز به‌شمار نمی‌رود. همچنین نمی‌توان تأثیر نگرش دولتمردان و احزاب سیاسی و اسناد فراهی و بخشی را در توسعه مشارکت مردم ورزش نادیده گرفت. با توجه به یافته‌های مطالعه حاضر مهم‌ترین عوامل محیطی شامل محیط اجتماعی، اقتصادی، سیاسی-حقوقی، محیط‌زیست، محیط فرهنگی و محیط بین‌الملل است؛ بنابراین به‌منظور تأمین بستری مناسب برای همگانی شدن ورزش در ایران در نظر گرفتن عوامل مذکور در تدوین برنامه‌های آتی ورزش همگانی ضروری به نظر می‌رسد و از آنجا که محیط اجتماعی، مهم‌ترین مؤلفه محیطی است، تدوین برنامه‌های آتی براساس بافت اجتماعی، شیوه زندگی، گروه‌های همسن و تهیه و تدارک امنیت اجتماعی در پیرامون اماکن و فضاهای ورزشی تفریحی و در نهایت ترسیم نمایش رسانه‌های جمعی براساس ورزش‌های تفریحی می‌تواند زمینه‌ای مناسب برای همگانی شدن ورزش در ایران فراهم کند.

منابع و مآخذ

۱. آفرینش خاکی، اکبر؛ تندنویس، فریدون؛ مظفری، سید امیراحمد (۱۳۸۴)، مقایسه دیدگاه‌های اعضای هیئت علمی، مربیان، ورزشکاران و مدیران در مورد چگونگی توسعه ورزش همگانی، نشریه علوم حرکتی و ورزش؛ ۳(۵): ۲۲-۱، ص ۲۰-۱۶.
۲. اتقیاء، ناهید (۱۳۸۶)، نیازسنجی از اقشار مختلف زنان ایرانی در زمینه ورزش‌های همگانی، پژوهش در علوم ورزشی زمستان، ۵(۱۷): ۳۱-۱۵، ص ۱۶-۱۵.

۳. استونر، جیمز؛ فری من، ادوارد؛ گیلبرت، دانیل (۱۳۸۲)، مدیریت، ترجمه علی پارساییان و سید محمد اعرابی، ج اول، چ دوم، دفتر پژوهش‌های فرهنگی، ص ۹۹-۱۴۰.
۴. اسماعیلی، فاطمه (۱۳۸۰)، بررسی رابطه بین قشریندی اجتماعی - اقتصادی ورزش همگانی در شهر تهران، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشگاه تهران، دانشکده تربیت بدنی، ص ۱۰۸-۱۱۵.
۵. بازرگان، عباس (۱۳۸۷)، مقدمه‌ای بر روش‌های تحقیق کیفی و آمیخته، رویکردهای متداول در علوم رفتاری، تهران، دیدار، ص ۱۶۶-۱۶۷.
۶. دانایی‌فرد، حسن (۱۳۸۶)، هم‌سازی شیوه‌های کمی و کیفی در پژوهش‌های سازمانی: تأملی بر استراتژی پژوهش ترکیبی، فصلنامه حوزه و دانشگاه: روش‌شناسی علوم انسانی، سال سیزدهم، ش ۵۳، ص ۵۵.
۷. دفت، ریچارد.ال (۱۳۸۹)، مبانی تئوری و طراحی سازمان، ترجمه علی پارساییان و سید محمد اعرابی، دفتر پژوهش‌های فرهنگی، چ پنجم، ص ۸۵-۸۸.
۸. رحمتی، محمدمهدی (۱۳۸۸)، نیازسنجی شهروندان تهرانی به ورزش همگانی، دفتر مطالعات اجتماعی فرهنگی شهرداری تهران، ص ۱۶۴-۱۷۴.
۹. روشندل اربطانی، طاهر (۱۳۸۶)، تبیین جایگاه رسانه‌های همگانی در نهادینه کردن ورزش همگانی در کشور، نشریه حرکت، ش ۳۳، ص ۱۷۶-۱۷۳.
۱۰. سند تفضیلی نظام جامع توسعه تربیت بدنی و ورزش کشور (۱۳۸۳)، توسعه محیط حقوقی، سبب سبز، ص ۷.
۱۱. صفاری، مرجان (۱۳۹۱)، طراحی مدل ورزش همگانی ایران، رساله دکتری، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، ص ۱۳۴ و ۱۳۵.
۱۲. غفرانی، محسن (۱۳۸۸)، طراحی و تدوین راهبرد توسعه ورزش همگانی استان سیستان و بلوچستان، فصلنامه حرکت، ش ۳۹، ص ۱۲۸-۱۲۶.
۱۳. غفوری، فرزاد (۱۳۸۲)، تعیین عوامل اصلی مؤثر بر گرایش به ورزش همگانی و قهرمانی برای تعیین راهبردهای ورزش در جمهوری اسلامی ایران، رساله دکتری، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس تهران، ص ۱۱۰-۱۱۲.
۱۴. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، (۱۳۵۸)، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی،

۱۵. گولد، جولیس (۱۳۷۶)، فرهنگ علوم اجتماعی، ترجمه باقر پرهام و دیگران، انتشارات مازیار، ص ۳۲۰.

۱۶. لازار، ژودیت (۱۳۸۰)، افکار عمومی، ترجمه مرتضی کلینی، نشر نی، چ اول، ص ۱۳۶.

17. Andreff, Wladimir, 2001, The Correlation Between Economic underdevelopment and sport, *European Sport Management Quarterly*, 1, pp. 251-279.
18. Beaton A. Anthony., Daniel C. Funk., 2008, An Evaluation of Theoretical Framework for Studying Physically Active Leisure, *Leisure Sciences*, 30, pp. 53-55.
19. Benson, A. Henderson, S., 2005, UK leisure centres under best value: a strategic analysis, *International Journal of Public Sector Management*, Vol. 18 No. 3, pp. 196-197.
20. Breuer, C. 2004. Zur Dynamik der Sportnachfrage im Lebenslauf. *Sport und Gesellschaft*, 1(1), pp. 50-72
21. Chen, T., 2011, Using Hybrid MCDM Model for Enhancing the Participation of Teacher in Recreational Sports, *Journal of Decision Systems*, Volume 20, Issue 1, pages 33-49.
22. De Liu, Y. Taylor, P. Shibli, S. 2009, Sport Equity: Benchmarking the Performance of English Public Sport Facilities, *European Sport Management Quarterly*, Vol. 9, No. 1, pp. 3_4.
23. Donnelly, Peter, 2008, Sport and Human Rights, *Sport in Society*, Vol. 11, No. 4, pp. 381.
24. Green, Mick, 2006, From 'Sport for All' to Not About 'Sport' at All?: Interrogating Sport Policy Interventions in the United Kingdom, *European Sport Management Quarterly*, Vol. 6, No. 3, 217-225.
25. Hartmann, Ilse. Tews, 1999, The Idea of Sport for All and the Development of Organised Sport in Germany and Great Britain, *Journal of European Area Studies*, Vol. 7, No. 2, pp. 145 — 156.
26. Houlihan, Barrie. 2001, Citizenship, Civil Society and the Sport and Recreation Professions, *Managing Leisure*, 1466-450X, Volume 6, Issue 1, PP 1 –14.
27. Hua, Changhua. Shen, Dijun. You, Songhui. 2012, Study on Recreational Sport Management Development, *Asian Sports Science*, pp. 46-52.
28. Kassing, Gayle, 2012, Introduction to Recreation and Leisure, *Human Kinetics*, pp: 308.
29. Laakso, Lauri, Telama, Risto. Nupponen, Heimo, Rimpelä, Arja. Pere, Lasse. 2008, Trends in leisure time physical activity among young people in Finland, 1977--2007, *European Physical Education Review*, 14(2): 139, pp. 139-155.
30. Meeting Report, 2004, Physical Activity Expert Meeting "Agita Europe", Magglingen, Switzerland, pp. 1-5.
31. McIntosh, P. & Charlton, V. 1985. The impact of Sport for All policy 1966-1984 and a way forward. London: Sports Council. PP: 6-8.
32. Mills, C. 1959. *The Sociological Imagination*. Cambridge: Oxford University Press. PP: 18-30.
33. Mull, R., Bayless, F, Kathryn, G, Jamieson, L., 2005, *Recreational sport management*, 3rd ed, Australia, *Human Kinetics*, pp: 10

34. Renson, R, 1983, 'Sport for All': New Perspectives in Text and Context. In: Van Lierde, A. & De Clercq, L. (Eds.). Evaluation of the Impact of 'Sport for All' Policies and Programmes (1st meeting of the European project group, Dudzele. Brussels: BLOSO. PP. 121-135.
35. Rowe, Nicholas F, 2009, The Active People Survey: a Catalyst for Transforming Evidence-Based Sport Policy in England, International Journal of Sport Policy, Vol. 1, No. 1, pp 89-94.
36. Schein Edgar H; 1985, Organizational Culture and Leadership: A Dynamic View; Jossey-Bass Publisher. pp 31-45.
37. Sport for all organization, 2010, home page, Available on <http://www.sportforall.org.rs/eng/index.html>.
38. Tsai, Wen-chin. 2008, A study of participations Motivation and Constraint Factors Concerning Marine Recreational sports Involvement at The South Bay Beach of Kenting Scenic National Park, Taiwan, Dissertation Project Submitted to The Faculty of United State Sports Academy. Doctor of Sport management. pp 23-24.
39. Van Bottenburg, M., Rijnen, B. & Van Sterkenburg, J. 2005. Sports participation in the European Union: Trends and differences. Nieuwegein: Arko. pp 8-14.
40. Van, Tuyckom, 2011, Sport for All: Fact or fiction? Individual and cross-national differences in sport participation from a European perspective, Submitted in partial fulfillment of the requirement for the degree of Doctor in Sociology and social sciences department of sociology, Gent University. pp 19-21
41. Van, Tuyckom. Jeroen Scheerder. 2008. Sport for All? Social Stratification of Recreational Sport Activities in the EU-27, Kinesiologia Slovenica. 14, 2, 54-63
42. Van Sluijs, E.M. F., Van Poppel, M.N.M., Twisk, J.W. R., Brug, J., & Van Mechelen, W. 2005. The positive effect on determinants of physical activity of a tailored, general practice-based physical activity intervention. Health Education Research, 20, pp. 345-356.
43. Wicker, P. Breuer, C. Pawlowski. T. 2009, Promoting Sport for All to Age-specific Target Groups: the Impact of Sport Infrastructure, European Sport Management Quarterly, Vol. 9, No. 2, pp. 103-104.
44. Xiong, Huan., 2007, The Evolution of Urban Society and Social Changes in Sports Participation at the Grassroots in China, International Review for the Sociology of Sport, 42/4, pp. 441-471.